

kritički lijepim razlozima dokazuje. Učenom bibliku je izmaklo, da bi LXX tada prevela: *ὁ ἐποίησα διὰ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς* (ili *ἐν ἀρχῇ* = *ἀρχῆν*). Ne; LXX kao i Sirah 5, 14 (Vlg. i LXX 5, 17., ali ne prevode »bará«) »bara« uzimaju sa značenjem: odrediti, stvoriti u pameti; odlučiti. Takovo značenje imamo Iz. 45, 8.: »Rosite nebesa odozgor, i nek oblaci dažde pravdom: neka se zemlja otvori, i neka rodi spasom, te da zajedno nikne pravda; ja Jhv h to odredih!« »ani Jhv h berathiv = stvorih to!«).

U 4a usudio bih se reći, da predlog »be« uz hibbarám može značiti: prema, kao i »le«. Uz imenice ima češće takovo značenje, ali uz glagole za to ne znaju ni gramatici ni riječnici. Samo Ges.-Kautzsch 114, q veli: »behibbar'ám = als sie geschaffen wurden (eig. bei ihrem Gaschaffen — Werden).« Vrlo bi pristajalo, kad bi se prevelo: »prema njihovu stvaranju = kako su bili stvoreni«. Iznosim, što mislim, ali ne tvrdim.

Prevod I. Gen. 1, 1—2, 3. pripojiv 4a.:

2, 3. I blagoslovi Bog sedmi dan i posveti ga, jer na nj počinu od svega djela svoga, što ga je bio odredio, da učini.¹ 4. To su rodovi neba i zemlje, kad su (kako su) bili stvoreni.

2, 4b: Kad je Bog bio načinio¹ zemlju i nebo, 5 još nikakva poljskog rašća nije bilo...

*

Ovako svrstavanje i prevod odgovara više i sadržini i pravilima jevrejskoga govora.

Rukopisi Don Antuna Terzanovića.

Don Krsto Stošić.

Pretražujući knjige pok. šibenskog prepozita Don Bate Šizgorića namjerio sam se na tri rukopisa Don Antuna Terzanovića (Trcanovića). Dosada nije poznato, da se on bavio knjigom, pa ću se malo osvrnuti na nj i njegove rukopise.

Nalazim u župskim maticama u Rogoznici (šib. biskupije), krasnom zelenom otočiću, da je Terzanović u njima pisao od 7. XII. 1704. do konca 1713., a kasnije opet od 4. II. 1726. do 5. XI. 1732., ovoga puta kao »parochus Pre Antonius Terzanovich, mansionarius cathedralis Sibenicensis ac parochus ecclesiae S. Mariae Assumptionis villae Rogoznicae.« Dakle Antun se vratio na istu župu, ali je ostao i dalje manzionar, t. j. koralni vikar u Šibeniku. Bit će da se pod starost iznemogao povratio u svoj grad (gdje i danas ima Terzanovića) i tu umro. Nažalost nema matica, koje bi nam kazale datum njegove smrti.

¹ „učinio i načinio“ može se prevesti bolje: stvorio.

Njegovi se rukopisi odlikuju vrlo velikom čitljivošću i jednakom tančinom slova. Prvi rukopis nosi ovaj naslov na prvoj stranici: OTAYSTNI GRAD BOXYI (Čudo gniegova suemoguchstva i yexero milosti. Skaxonanye Boxanstve | no i xivot Diviče Mayke Boxye, kraglice i Gospoye nasće Marie prisuete | zakloniteglice ghriha Euina i sridouniče milosti. Očitouague ove strax | guie uike po suidouičyju iste Gospoye suoyoy sluxbenici koludrici Mariji od | Issusa, oppatici moystira Neosquargnienoga Začetya, od sčella Aghride od Darxa- | ne Burgosa, od rednoga obsluxenya nascega otca suetoga Franciska, za nouu suit- | lost suita, vesseglie çrique katolicanske i uzdanje umarlih.

Dil parui, poklognien suechiemu cessarnomu i kattolicckomu vellican- | stuu KARLA Sestoga, Cessara Rimskoga i trechemu kragliu Spagnie, Indiy, Germanie, | Ungarie, Boemie, Dalmacie, Kroac- cie i Slouinskiye alliti Slauoniye, arkiduka Austrie, | duka od Milana, Karintie Stirie Karniole i Alsacive, knex od Absburga i Tirola i ost. |

I prikaxan gniegouu vellicanstuu od prisvitloga i priuzuisce- noga | Gospodina Don Franciska Kalmeuena knexa Valdeuinskoga, | od vichia potaynoga G. U. Çessarnoga i kattolicnoga | mestra Kampa alliti voyske opchiene i kastil- | lana od Milana, od godista 1714. | U Trentu, po Iuannu | Pavunu utisteniku bis | kupnomu s stariscin | dopustyenyem.

Sada od godista Nascega spassegnya 1730. od mene Don Antona Terzanouichia | mausionara pristolnice sibenske i nedo- stoyna paroka od ouoga | scella Rogoxnice, slabo u istinu, dalli virno u yexik aruas- | ki istumacen i moyom istom rukom u onoy knighi u | raspiscu upiscan. gdi radi kratkosti ostavgliam tollika | priuidyenia i potuardyenia od oue iste knighe otaystno- | ga Grada Boxyega od tollicih istih Papi, Gardinalou, Arki- | biskupou, Biskupou i inyh pridumbokih Bogosloucem, sa- | mo pocingliem od Uuodenya k xiutu Kraglice nebeske | kako slidi.

Ovaj rukopis ima 112 stranice, formata 21 × 29 cm. Uvod za- prema 13½ strana, a »I. liber« ima 14 poglavlja ili 201 periodu. — Prevedena su razna poglavlja velikog djela bl. Marije od Agride. Terzanović sigurno nije mogao ni pomisliti, da bi naša knjiga u potpunom prevodu mogla naći prodaju. Ovo što je prepisao učisto nije sve dovršio, valjda zbog smrti.

Prevod je dakako u dalmatinskoj čakavštini, ali je Terzano- vić bio veliki čistunac. Nigdje nema talijanskih riječi. Krojio je nove riječi, pa kad je sumnjao u njihovu vrijednost, tek in margine stavio je talijansku. Slova piše ovako: č = ç, nj = gn, ny; ji = y, j; lj = gl; sc = š, s.

Na kraju svakoga poglavlja upravlja nam pisac riječi: »Radi milloschie yedan Otce nasc i Zdrauu Mariu (na postenye Unedenya

k xiuotu kraglice nebeske) za duscu neuoglnoga grischnika D. Antona Terzanovicha koyi ouo istomaci i pisca«. Riječi u zagradi zamjenjuje svaki put s drugima, n. pr. na posctenye parvoga djela xiuota B. D. Marie, oscitouanya otaystnih i t. d.

Drugi rukopis ima 40—151 stranicu sitnijeg i nešto slabijeg rukopisa. Ima od 97—347 perioda ili od 15. poglavlja do 22. naime do konca knjige. Iz ovoga je rukopisa prepisan gornji i ako ne sav. Nema riječi in margine.

O bl. Mariji od Agride pisalo se vrlo mnogo u zapadnoj literaturi, ali i kod nas nije bila nepoznata njezina knjiga objavljenja. Tako je slavonski pisac Bačić fra Ante iz Vrbe štampao Život Majke Božje očitovan i objavljen službenici svojoj Mariji od Agride, iz španjolskog u talij. i lat., prenošen u ilirički ukratko skupljen i sabran. Pečuh 1773. U našim primorskim gradovima njezin se Život i Mistični Grad Božji širio na talij. jeziku, jer i danas vidimo u samostanskim bibliotekama više primjeraka starih izdanja. Tako je preda mnom Mistica citta d' Dio... Ultima edizione divisa in cinque tomi. Venezia MDCCXL. presso B. Viezzeri s obilnim notama« (komentarima) o. F. Josipa Ximenesa Samaniega, generala reda sv. Frane, lektora teologije te biskupa u Piačenci. On je već g. 1670. sastavio note za I. dio knjige bl. Marije, a jer je kao general bio u tom radu zapriječen, naredio je fr. Ivanu Sendinu, da ih učini za II. i III. dio. Ovaj je bio gotov već 1671. pa je tada Otajstveni Grad bio prvi put na španjolskom štampan. U jednom samostanu nalazim Mistica citta di Dio u prevodu G. Ceresta g. 1886. sa 13 svezaka, pa se vidi da je za djelo bl. Marije vladao kod nas stoljetni interes. Negda su knjige ove Marije bile uvažene kao i drugih spisateljica svetica, Katarine Sienske, Brigitte i Tereze. — Danas je za njih mali interes. Sv. Stolica niti je pokudila niti svojim auktoritetom potvrdila njezine objave. No već 1729. 21. marča papa Benedikt XIII. proglasio je Mariju od Isusa (ili od Agride) blaženom. Vjerojatno je, da se tom prigodom Terzanović oduševio za ovu čudnu osobu, pa se dao na prevod njezinog Grada. Pri ruci je imao sigurno talijanski tekt, jer španjolski ne će biti znao.

Bl. Marija od Isusa rodom je iz Coronela, od pobožne obitelji, jer je imala brata franjevca i sestru redovnicu, a podoše joj u red i otac i mati. Njezina je obitelj g. 1619. ustanovila samostan u Agridi. Tu je došla Marija i bila dugo starešicom. Imala je viđenja ili objave g. 1655. koje je napisala na zapovijed prelata i ispovijednika.

Treći rukopis Terzanovića zaprema od 50 do 291 stranice, istog formata kao prvi. Ova je knjiga bila čvrsto vezana i obložena pergamenom. Nažalost je netko otrgnuo prvu koranicu i prvih 49 stranica. Knjiga je služila za duhovno razmišljanje o evandeoskim riječima. Razdijeljena je na nedjelje počam od prve korizmene do zadnje (24) duhovske. Iza pojedinih naslova slijede kratka raz-

mišljanja za svaki dan u sedmici, a na koncu ove opet nas moli Terzanović, da na poštenje raznih djela i čudesa Krista molimo za nj (Radi milloschie Otče nasc i zdrauu Mariyu na postenye... za duscu neuognoga griscnika D. Ant. Terzanovichia koyi ouo isto-maci i pisca.) In margine nema nikakva tumača riječi, pa su ta razmišljanja valjda originalna.

Gradivo za život i rad o. Petra Filipovića.

Dr Božtković fra Juraj.

(Nastavak.)

U arhivu se sinjskog samostana sačuva još jedan kodeks tvrdo uvezan u koži, u komu se sadrže dva traktata, a glasi: »Fratris Petri Philippovich Ordinis Minorum de Obs(ervan)tia S. Patris N. Francisci, Provinciae Bosnae Argentinae, indigni filii, labor. MDCCXIII scriptus, sub disciplina R. Patris Hieronymi Philippovich, Sibenici, lectoris generalis, eiusdem Ordinis et Provinciae«.

Format 20 × 14 cm. 8°. 416 str.

Ovaj rukopis najprije ima traktat treći »De intellectu et scientia Dei atque eius ideis (str. 1—200).«

Nakon kratkog uvoda počimlje svoja raspravljanja. U prvom pitanju razlaže, da se »intellectivitas Dei« dokazuje ne iz njegove netvarnosti, nego iz beskonačne savršenosti (str. 1—16). Drugo pitanje napisa 3. studenoga 1724. (str. 17). U njemu obrazložuje iz Duns-Skota (1. Sent. d. 2. p. 2 i 7), da »intellectus Divinus habet rationem actus primi, seu potentiae respectu intellectionis essentialis, a qua etiam formaliter ex natura rei distinguitur (str. 18).« Treće istražuje, kako Bog poznaje one stvari ili stvorenja, koja su samo moguća (str. 25—51)? Zaključuje sa Duns-Skotom (1 Sent. d. 8. q. 4; d. 39. q. unica), da »Bog ne poznaje moguća stvorenja neposredno u njima istima m o t i v e, nego u svojoj biti, kao u prvotnom i motivnom predmetu (str. 37).« Ovo dokazuje u trećem i četvrtom pitanju. U slijedeća tri pitanja raspravlja, **kako i u čemu** Bog poznaje »futura contingentia absoluta libera (str. 51—156)?« Najprije tvrdi, da »Bog od uvijek poznaje futura contingentia absoluta libera stalno i nepogriješivo (str. 55).« Drugo, na pitanje: »In quo medio (str. 65)?« Rješava raspravljanje, koje započe 2. siječnja 1725. (str. 65) na slijedeći način: »Conclusio prima. Deus non cognoscit certo futura contingentia absoluta libera per hoc quod cognoscat illa esse